

Sabiedriskā apspriešana par ES sociālā nodrošinājuma koordinēšanu: jūsu tiesības, pārceļoties uz citu ES valsti

Šīs apspriešanas rezultātus izmantos, lai sagatavotos iespējamai ES sociālā nodrošinājuma koordinēšanas noteikumu pārskatīšanai. Šī iniciatīva ir daļa no tā saucamās darbaspēka mobilitātes paketes, par ko paziņots Komisijas 2015. gada darba programmā (http://ec.europa.eu/priorities/work-programme/index_en.htm).

PAUDIET MUMS SAVU VIEDOKLI!

Šo sabiedrisko apspriešanu rīko Eiropas Komisija, un tā ir paredzēta visiem ES iedzīvotājiem un organizācijām.

PAR KO TĀ IR?

ES pilsoņiem ir tiesības strādāt jebkurā ES valstī un šajā nolūkā tur dzīvot¹.

Tā dēvētā sociālā nodrošinājuma koordinācija Eiropas Savienībā paredz noteikumus ar mērķi aizsargāt to cilvēku tiesības, kuri pārvietojas ES, raudzīties, lai, pārceļoties uz citu ES valsti, pilsoņi nezaudētu sociālo aizsardzību². Ja pārceļaties strādāt vai dzīvot uz citu ES valsti, jūs, visticamāk, būsiet apdrošināts arī citā sociālā nodrošinājuma sistēmā. Valstu sociālā nodrošinājuma sistēmas atšķiras, piemēram, pēc pabalstu veidiem, pabalstu piešķiršanas un aprēķināšanas noteikumiem un iemaksu lieluma. ES tiesību akti, it īpaši Regula (EK) Nr. 883/2004, paredz kopīgus noteikumus un principus, kuru mērķis ir koordinēt sociālā nodrošinājuma tiesības, kas iegūtas dažādās valstīs. Piemēram, šie noteikumi garantē, ka vienlaikus varat būt apdrošināts tikai vienā valstī, ka dažādās valstīs veiktos apdrošināšanas periodus var saskaitīt un ka pabalstus, uz kuriem jums ir tiesības, var jums izmaksāt citā ES valstī.

ES sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi pirmo reizi tika pieņemti 1958. gadā. Kopš tā laika tie ir vairākkārt atjaunināti, un tie ietver vairāk sociālo pabalstu un vairāk mobilo personu kategoriju, arī darba ņēmēju ģimenes locekļus un nenodarbinātas personas.

Tagad Komisija apsver noteikumus vēlreiz atjaunināt, lai tos pielāgotu sociālajām, ekonomiskajām un politiskajām pārmaiņām ES valstīs. Ir divu veidu pabalsti, kuriem tiek pievērsta īpaša uzmanība, proti, ģimenes pabalsti un bezdarbnieka pabalsti. Turklāt Komisija vēlas uzzināt jūsu viedokli par sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumiem attiecībā uz algotu darbinieku un pašnodarbināto norīkošanu uz ārzemēm sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācijas ietvaros.

Par kuriem noteikumiem konkrēti ir runa?

Ģimenes pabalsti

Ģimenes pabalsti ir visi pabalsti natūrā vai naudā, kas paredzēti ģimenes izdevumu segšanai atbilstīgi dalībvalsts sociālā nodrošinājuma tiesību aktiem. Ģimenes pabalstu jēdziens ir plašs, un tajos ietilpst bērna kopšanas pabalsti un vecāku pabalsti, kas paredzēti tam, lai vecāki varētu palikt mājās ar savu mazo bērnu un segt citas ar bērna kopšanu un audzināšanu saistītās izmaksas vai daļēji aizstātu ienākumus, kas zaudēti, atsakoties no profesionālas darbības. Saskaņā ar sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumiem ģimenes pabalsti ir arī bērna kopšanas pabalsti, pabalsti, kurus izmaksā strādājošiem vecākiem, kas rūpējas par savu bērnu (bērniem).

¹ Ar ES dalībvalstīm mēs šeit domājam Apvienoto Karalisti, Austriju, Beļģiju, Bulgāriju, Čehiju, Dāniju, Franciju, Grieķiju, Horvātiju, Igauniju, Itāliju, Īriju, Kipru, Latviju, Lietuvu, Luksemburgu, Maltu, Nīderlandi, Poliju, Portugāli, Rumāniju, Slovākiju, Slovēniju, Somiju, Spāniju, Ungāriju, Vāciju un Zviedriju.

² Sociālā nodrošinājuma koordinācijas noteikumi attiecas uz visām ES valstīm, kā arī Islandi, Norvēģiju, Lihtenšteinu un Šveici.

Ģimenes pabalsti dažādās valstīs atšķiras. Tas, kura valsts atbild par pabalstu sniegšanu, ir atkarīgs no ģimenes situācijas. Ja, piemēram, viens no vecākiem strādā citā valstī, nevis tajā, kurā dzīvo viņa/viņas ģimene, viņam/viņai parasti ir tiesības ģimenes pabalstus saņemt no darbavietas valsts. Būtībā pret ģimenes locekļiem izturas tā, it kā viņi dzīvotu kopā ar strādājošo vecāku viņa darbavietas valstī. Koordinācijas noteikumiem faktiski ir lielāks spēks nekā valsts tiesību aktu prasībām par dzīvesvietu saistībā ar ģimenes pabalstiem.

Ja ģimenes locekļi nedzīvo valstī, kur ir apdrošināts viens vai abi strādājošie vecāki, ģimenei varētu būt tiesības uz pabalstiem vairākās valstīs, piemēram, tāpēc ka otrs no vecākiem dzīvo vai strādā citā valstī, nevis tajā, kur viņš/viņa dzīvo ar bērniem. Tomēr ģimene pabalstus nesaņems divkārt: ir t.s. prioritātes noteikumi, pēc kuriem nosaka, kura valsts tos maksās. Prioritātes noteikumu skaidrojums ir atrodams šeit: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=863>.

Bezdarbnieka pabalsti

Izskatot **bezdarbnieka pabalstu** pieprasījumu, iestādēm ir jāņem vērā apdrošināšanas periodi, kas ir veikti citās ES valstīs, ja tas ir nepieciešams, lai iegūtu tiesības uz šo pabalstu. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad personas pēdējā darba periods ir bijis ļoti īss.

Pašreizējie noteikumi ir šādi: ja darba ņēmējs paliek bez darba un nav nostrādājis pietiekami ilgi, lai iegūtu tiesības uz bezdarbnieka pabalstu valstī, kurā viņš lūdz bezdarbnieka pabalstu, šis valsts iestādei ir pienākums ņemt vērā apdrošināšanas vai (paš)nodarbinātības periodus, kas veikti atbilstīgi jebkuras citas ES valsts tiesību aktiem. Šādu periodu ieskaitīšanu sauc par “summēšanu”.

Valstij, kura saņem pabalstu pieprasījumu, tikai jāsaskaita apdrošināšanas, nodarbinātības un pašnodarbinātības periodi, ko šī persona veikusi citā dalībvalstī atbilstīgi tās tiesību aktiem, lai noskaidrotu, vai viņai var piešķirt bezdarbnieka pabalstu. Pašreizējie noteikumi neprecizē, cik ilgam ir jābūt apdrošināšanas periodam, lai varētu izmantot summēšanas principu.

Šeit jāatzīmē, ka apdrošināšanas periodu summēšanas principu var izmantot tikai tam, lai noteiktu, vai persona ir tiesīga uz pabalstu. To nevar izmantot pabalsta summas aprēķinam. Tāpēc tas negarantē lielāku pabalsta summu.

Norīkošana darbā uz citu ES valsti

Ja darba devējs jūs nosūta strādāt uz citu valsti, jūs joprojām būsit apdrošināts savā izcelsmes valstī, ja atbilstat nosacījumiem, kuri attiecas uz norīkotajiem darba ņēmējiem. Tas nozīmē, ka varat tur strādāt ne ilgāk kā 24 mēnešus darba devēja uzdevumā, kurš atrodas valstī, no kuras esat nosūtīts. Šī risinājuma mērķis ir gādāt, lai jūsu apdrošināšanas situācija netiktu mainīta tikai tāpēc, ka īsu laiku strādājat ārvalstī. Tie paši noteikumi attiecas uz pašnodarbinātajiem, kuri īslaicīgi veic tādu pašu vai līdzīgu darbu citā valstī.

VĒLAMIES UZZINĀT JŪSU DOMAS!

Jūsu palīdzība pašreiz spēkā esošo noteikumu novērtēšanā ir ļoti svarīga. Varbūt esat pats bijis pārrobežu situācijā, piemēram, esat strādājis vai dzīvojis ārzemēs, vai vēlaties paust viedokli par noteikumiem, kurus piemēro šādos gadījumos.

Atbildes varat sūtīt no 2015. gada 14. jūlija līdz 2015. gada 6. oktobrim. Komisija sagatavos vienotu anonīmu pārskatu par visām atbildēm un publicēs to internetā.

KĀ PIEDALĪTIES

Lai aizpildītu šo anketu (jebkurā ES oficiālajā valodā), vajadzīgas aptuveni 20 minūtes.

LASIET VĒL PAR ES NOTEIKUMIEM PAR ĢIMENES PABALSTIEM

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=863&langId=en>

LASIET VĒL PAR ES NOTEIKUMIEM PAR BEZDARBNIEKA PABALSTIEM

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=862>

Jums ir jautājumi par šo apspriešanu?

Sūtiet mums e-pastu uz

EMPL-CONSULTATION-SOCIAL-SECURITY@EC.EUROPA.EU

Atruna

Ņemiet vērā, ka šis apspriešanas dokuments attiecas tikai uz Eiropas Komisijas struktūrvienībām, kas iesaistītas tā sagatavošanā, tas ir sagatavots viedokļa izteikšanai un nekādi neietekmē nevienu Eiropas Komisijas pieņemtā lēmuma galīgo veidolu.

Lūdzam izlasīt **konfidencialitātes paziņojumu**, kurā uzzināsiet, kas notiks ar jūsu personas datiem un pausto viedokli.

Paldies par dalību! Lūdzu, pastāstiet par šo sabiedrisko apspriešanu arī citiem!

Lūk, pirmais jautājums.

